

The compressive effect of the expectation to have a child on a woman's life

Çocuk sahibi olma beklentisinin kadının yaşamı üzerindeki baskılayıcı etkisi

Nurgül Şimal Yavuz¹, Elif Gürsoy²

¹ Öğr. Gör., Lokman Hekim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, nurgul.yavuz@lokmanhekim.edu.tr, 0000-0002-0817-0640.

² Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği ABD, elif090@gmail.com, 0000-0003-0147-8682

ABSTRACT

The family, which is the smallest building block of the society, imposes a number of roles and responsibilities on each individual who is a member. Motherhood comes first among these roles given to women in patriarchal societies. According to this mentality, motherhood; it is an experience that sanctifies, completes, gives her a status, satisfies and is seen as an absolute part of her. For this reason, every woman is expected by the whole society, especially her nuclear family and close circle, to marry and have children when the time comes. As a result of the society's expectation from women about having a child and the internal expectation of the woman against her own body under the influence of this, the life of the woman is affected by many different aspects such as physical, social, psychological and economic. Studies evaluating the effect of having, not having or not having a child on women's psychology, health and life from various perspectives and different striking results are available in the literature. In this review, the expectation of oneself and society from women about having children will be discussed and the effect of this expectation on women's life will be discussed.

ÖZ

Toplumun en küçük yapıtaşı olan aile, üyesi olan her bireye bir takım rol ve sorumluluklar yüklemektedir. Ataerkil toplumlarda kadına verilen bu rollerin başında annelik gelmektedir. Bu düşünce yapısına göre annelik; kadını kutsayan, tamamlayan, ona bir statü veren, tatmin eden ve onun mutlak parçası olarak görülen bir deneyimdir. Bu nedenle her kadından zamanı geldiğinde evlenip çocuk sahibi olması başta çekirdek ailesi ve yakın çevresi olmak üzere tüm toplum tarafından beklenmektedir. Çocuk sahibi olmak konusunda toplumun kadından beklentisi ve bunun etkisi altında kalıp kadının kendi bedenine karşı oluşturduğu iç beklentisi sonucunda kadının hayatı fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik gibi birçok farklı yönden etkilenmektedir. Çocuk sahibi olmak, olmamak veya olamamak durumunun kadın psikolojisi, sağlığı ve yaşamı üzerine etkisine dair incelenen çeşitli çalışmalar ve çarpıcı sonuçları literatürde yer almaktadır. Bu derlemede kadının çocuk sahibi olmak konusunda kendisinin ve toplumun kadından beklentisine değinilecek ve bu beklentinin kadının yaşamı üzerindeki etkisi tartışılacaktır.

ARTICLE INFO/MAKALE BİLGİSİ

Key Words: Having Children, Women's Health, Community Expectation, Suppressive Effect

Anahtar Kelimeler: Çocuk Sahibi Olmak, Kadın Sağlığı, Toplum Beklentisi, Baskılayıcı Etki

DOI: 10.5281/zenodo.6770157

Corresponding Author/Sorumlu Yazar: Lokman Hekim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, nurgul.yavuz@lokmanhekim.edu.tr, 0000-0002-0817-0640.

Received Date/Gönderme Tarihi: 20.01.2022

Accepted Date/Kabul Tarihi: 06.04.2022

Published Online/Yayımlanma Tarihi: 17.03.2022

GİRİŞ

Yıllar içerisinde toplum yapısında birçok değişiklik yaşanmasına rağmen aile kavramı, değerini ve toplumun temel merkezindeki yerini korumaya devam etmektedir (1,2). Aile toplumun en küçük kurumudur ve üyesi olan bireylere bir takım rol ve sorumluluklar yüklemektedir (3). Bu rollerin başında ataerkil toplum özelliği gösteren ülkelerde olduğu gibi bizim ülkemizde de annelik gelmektedir (4,5). Bu düşünce yapısı içerisinde annelik; kadını tamamlayan, ona bir statü veren (2,6), tatmin eden (7) kadını ve anneliği kutsayan, kadına lütuf olarak

verilmiş olan (8,9) ve onun ayrılmaz bir parçası olarak görülen bir kadınlık göstergesi olarak tanımlanmaktadır (10). Bu nedenle her kadından zamanı geldiğinde evlenip çocuk sahibi olması başta çekirdek ailesi ve yakın çevresi olmak üzere tüm toplum tarafından beklenmektedir. Bu düşünce yapısı içerisinde yetişen kadınların, zaman içerisinde bunu içselleştirdikleri ve çocuk sahibi olmak konusunda kendilerine karşı da bir beklenti içerisinde oldukları bilinmektedir. Bu kapsamda kadınlara karşı oluşturulan çocuk sahibi olmaya ilişkin beklentileri; nedenleriyle birlikte anlayabilmek ve kadının yaşamı üzerindeki etkisini kavramak önemlidir. Bu derlemede

kadının çocuk sahibi olmak konusunda kendisinin ve toplumun kadından beklentisine değinilecek ve bunun kadının yaşamı üzerindeki etkisi tartışılacaktır.

KADINDAN ÇOCUK SAHİBİ OLMA BEKLENTİSİ

Çocuk sahibi olmanın gerekliliğine dair toplum tarafından ortak kabul görmüş birçok gerekçe vardır. Bu gerekçeleri oluşturan durumlar incelendiğinde, beklentinin temelinde yatan faktörleri psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik ve bireysel olarak gruplandırmak mümkündür (11-15).

Çocuk sahibi olmanın diğerlerine göre belki de en masum gerekçesi psikolojik faktörlerdir. Bireylerin bu konuda en güçlü nedenlerinden biri anne-baba olma duygusunu tatmak, çocuğun eve bereket, neşe ve enerji getireceği, bireylere sorumluluk duygusu katacağı ve hayata bağlılığı artıracağına olan inançlarıdır (16). Evde kendi korumasına muhtaç küçük bir canlının varlığı, onu kendi değerleriyle yetiştirme heyecanı, kendinden bir parça olarak görülen bir evlat varlığı belirli yaşa gelmiş birçok birey için önemsenen bir değerdir (17,18).

Çocuk sahibi olma beklentisini oluşturan temel taşlardan bir diğeri de sosyo-kültürel faktörlerdir. Bu başlık altında çocuğun ailenin eksik bir parçasını tamamladığı ve gerçek bir aile olduğu inancı; bu sayede toplumun en temel yapı taşının korunduğu düşüncesi önemli bir yer tutmaktadır (12). Dünya Değerler Araştırması'na göre Türkiye değerler sıralamasında %95,4'lük oranla aile kavramı ilk sırada yer almıştır (19). Yapılan çalışmalarda da çocuksuz evin eksik olduğu, tamamlanması için çocuk sahibi olmanın gerekliliği sonuçları dikkat çekmektedir. Toplumdaki genel düşünce yapısına göre çocuk sahibi olmak aile kurumunu tamamlamanın yanı sıra devamlılığını da sağlamaktadır. Eşler arasında muhabbeti artıran, yakınlaşmayı sağlayan ve ailenin devamlılığını koruyan pozitif bir katkı olarak görülmektedir. Bu nedenle evliliği yolunda gitmeyen çiftlere çocuk yapmaları konusunda baskı kurulması toplumda sık görülen bir durumdur (12,21). Diğer önemli bir sosyo-kültürel faktör ise çocuğun soyu devam ettiren, soyadını sürdüren, kültür aktarımını sağlayan en önemli araç olarak görülmesidir (22). Bu anlayış sadece toplum fertleri tarafından değil devlet politikaları açısından da değerli bir olgudur (5). Konuya dair yapılan birçok çalışmada çocuğun soyun devamını sağlaması açısından önemli görüldüğü en göze çarpan bulgulardandır (12,22). Bireysel bazlı bakıldığında çocuk sahibi olmak bireyin kendi soyadının devam etmesi, kendinden geriye bir parça kalmış olması, öldüğünde tamamen yok olacağı hissinden kurtulma ihtiyacı olarak algılanmakta; toplumsal veya ülke bazlı bakıldığında ise toplumun kendi neslini, ırkını ve kültürünü sürdürme, yok olmama çabası olarak düşünülmektedir. Çocuk sahibi olmak konusunda toplumun insanlar üzerinde en etkin olduğu

diğer bir konu ise dindir. Birçok dini inanca göre çocuk sahibi olmak yaratanın verdiği bir lütf olarak algılanır ve teşvik edilen bir durumdur. Dini yaşam biçimine önem veren kesimi de doğal olarak çocuk sahibi olmak konusunda etkileyen önemli bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır (8,9). Tüm bu etkenler göz önüne alındığında çocuk sahibi olmak toplumsal temelde bir sosyal kabul meselesi halini almaktadır. Her birey bu sebeplerden en az birini genellikle de çoğunu içselleştirmekte ve toplum içinde kabul görmek, onaylanmak, sosyal bir statü edinmek için çocuk sahibi olmak istemektedir.

Çocuk sahibi olma beklentisini oluşturan diğer etken de ekonomik faktörlerdir. Çocuğun gençlikte ve yetişkinlikte eve sağladığı maddi katkı, iş gücüne katılımı, anne-babasına yaşlılıkta sağladığı güvence ekonomik faktör kategorisine girmektedir. Geleneksel yaşamın hâkim olduğu, tarımla geçinen ve geniş aile yapısına sahip bölgelerde üretkenliğin devam etmesi için çocuk sahibi olmak hatta çok sayıda çocuk sahibi olmak daha önemli görülmektedir (2,23). Günümüzde tüm ülkede hâkim olmamakla birlikte belirli bölgelerde çocuğun tarlada işlere yardımcı olacak eleman, iş gücüne bir katkı olarak görülmesi durumu hâlâ mevcuttur (24). Bu nedenle Türkiye'de Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde doğurganlık hızının diğer bölgelerden daha yüksek olmasının sebeplerinden biri de yoğun iş gücü ve çalışacak eleman ihtiyacını karşılamak olduğu tahmin edilmektedir (25,26)

Çocuk sahibi olma beklentisini oluşturan nedenler arasında bireysel faktörler de etkin rol oynamaktadır. Aslında bireysel faktörler, kökenini toplumsal faktörlerden alan yani toplumsal düşünce sisteminden beslenerek ortaya çıkmış faktörlerdir (16). Öncelikle çocuk sahibi olmanın toplumda bir kadınlık göstergesi olarak görülmesi en temel unsurdur. Kadının, kadınlığını gösterebileceği en önemli platformun annelik olarak görülmesidir (3,8,16). Bu nedenle özellikle eğitim durumu daha düşük, iş yaşamına katılımı az ya da olmayan, geleneksel yaşam tarzı içerisinde yetişen kadınların çocuk sahibi olmada en önemli nedenlerinden biridir (12,13, 24). Sıralanan gerekçeler kapsamında değerlendirdiğimizde; kadının çocuk sahibi olması üzerine psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik ve bireysel anlamda birçok faktör etkili olmakta ve bu konuda kadına karşı bir beklenti tablosu oluşmaktadır. Oluşan beklentinin büyük oranda kadına karşı oluştuğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Toplumsal beklentinin kadında oluşturduğu baskının yanı sıra çocuk sahibi olmak birçok kadın için yaşanmak istenen çok özel bir duygudur. Bu nedenle belirli yaşa gelmiş kadınların kendinden beklentileri arasında çocuk sahibi olma isteğinin yer alması doğal bir süreçtir. Önemli olan kadının gerekli olgunluğa erişmiş ve kendini hazır

hissetme duygusu ile bunu istemesidir. Bu noktada çevresel faktörlerin oluşturduğu baskı sonucu oluşan istek ile bireysel hislerin verdiği istek arasında ince bir çizgi bulunmaktadır. Bu çizginin kadının yaşamında önemli etkisi bulunmaktadır.

ÇOCUK SAHİBİ OLMA BEKLENTİSİNİN KADININ YAŞAMINA ETKİSİ

Çocuk sahibi olmak konusunda toplumun kadından beklentisi ve bunun etkisi altında kalıp kadının kendi bedenine karşı oluşturduğu iç beklentisi sonucunda kadının hayatı fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik gibi birçok farklı yönden etkilenmektedir. Literatürde çocuk sahibi olmak, olmamak veya olamamak durumunun kadın psikolojisi, sağlığı ve yaşamı üzerine etkisine dair farklı açılardan değerlendiren çalışmalar ve farklı sonuçları yer almaktadır (27-30).

Çocuk sahibi olmakla ilgili yapılan son çalışmalarda iki farklı kavram karşımıza çıkmaktadır. Biyolojik olarak çocuk sahibi olamayan bireyler için “çocuğu olmayan-childless”, çocuk sahibi olmak istemediği için yapmayan bireyler için “çocuk yapmayan-childfree” ya da “gönüllü çocuksuzluk-voluntary childlessness” kelimeleri kullanılmaktadır (5,31). Toplumda biyolojik olarak çocuğu olmayan yani infertil bireyler için sürecin daha sancılı geçtiğini söylemek mümkündür. Çocuk sahibi olmak istediği halde biyolojik engellerle karşılaşan kadınlar için çevre baskısı, sosyal rol eksikliği, değersizlik ve yetersizlik hisleri beraberinde kadınlarda ruhsal sorunlar ortaya çıkmakta, yaşam kalitesi ve benlik saygısı önemli ölçüde düşmektedir (32). Kültürümüze ataerkil sistemin getirdiği kadını geri planda tutan anlayışa göre kadının toplumda kendine bir yer açabilmesinin en temel yollarından biri anne olmaktır. Kişilerin sosyokültürel özellikleri farketmeksizin toplumdaki birçok kadın tarafından annelik; bir yaşama tutunuş biçimi, kendini değerli atfetmek için bir yol olarak algılanmaktadır. Kendisine dayatılan kutsal annelik rolünü elde edemeyen kadın ise çevrenin baskısı altında kendini eksik ve değersiz görmeye başlamaktadır. İnfertil bireylerin fertil bireylere göre daha yüksek oranda psikolojik sorunlar yaşadığı (33,34), infertilite tedavisi başarısız sonuçlanan bireylerin (35) ise depresyon ve anksiyete durumlarının ciddi oranda artış gösterdiği; tedavi sonrası gebe kalan kadınların dahi yaşam kalitesinin olumsuz etkilendiği (36) çalışma sonuçlarıyla ortaya konmuştur. Özellikle ilkökul mezunu, işsiz, sosyal güvencesi olmayan ve gelir durumu kötü olan veya geliri olmayan kadınların infertiliteden daha çok etkilendiği ifade edilmektedir (37). İnfertilite tanısı konulup tedavi gören çiftlerin, çocuk sahibi olma sürecinde, işgücü, zaman ve ekonomik kayıplar yaşadığı, bu durumun ise kısır bir döngüye yol açarak çiftleri psikososyal açıdan önemli ölçüde etkilediği görülmektedir (38, 39).

Kadınların anne olmaya yönelik dayatılan düşünceleri sorgulamaları, çocuk sahibi olmayı isteyip istemediklerini kendilerine ifade etmeleri de çok zor iken (17), çocuk sahibi olmak istemediği için çocuk yapmayan ve bunu ifade edebilen kadınlar da elbette toplum baskısına, sosyal dışlanmaya, soyutlanmaya veya yargılanmaya maruz kalmaktadır (18). Toplum yargıları bu seferde kadınları olgunlaşmamakla, bencil olmakla, sorumluluk alamamak ve kadınsı özelliklerden uzak olmakla suçlamaktadır (18,40). Bununla birlikte yapılan çalışmalar bu düşünceye sahip kadınların daha çok eğitim düzeyi yüksek ve kariyer odaklı yaşamını sürdüren, ekonomik özgürlüğü olan, kendinden daha emin ve kararları arkasında durabilen kişiler olduğunu ve toplum baskısından daha az etkilendiklerini göstermektedir. Salman Yıkılmış (5)'in çocuk sahibi olmamayı tercih etmiş 14 kadınla yaptığı nitel araştırmada, katılımcılar kendi oluşturdukları sosyal çevre ve kent yaşamının düşünce yapılarını çok ters karşılamadığını fakat buna rağmen çocuksuzlukla ilgili kendilerine yöneltilen sorular, çocuk doğurmaları yönünde yapılan tavsiyeler, çocuksuz oldukları için onlara acınması gibi durumlardan tamamen uzak durmanın mümkün olmadığını ifade etmişlerdir.

Çocuk sahibi olmaya dair başka bir konu ise son yıllarda elde edilen sonuçlara göre artan eğitim durumu ve iş hayatına katılım sonucunda çocuk sahibi olmak isteyen kadınların sayısında azalma ve ileri yaşlarda çocuk sahibi olma yönünde eğilimin görülmesidir (25, 26, 40). Biraz daha eski tarihli çalışmalar göstermektedir ki, kadının bilinçlenmeye başladığı son yıllara kadar kadınlar aile yaşantısını ve çocuk bakımını, iş ve kariyer planlarının önünde tutmuş; kendisi için herhangi bir beklenti içerisine hiç girmemiştir (5, 41). Bununla birlikte, birçok güncel veri, bu düşünce yapısının değişmeye başladığını göstermektedir. Çocuk sahibi olmak toplumda kadına statü kazandıran, değerli hissettiren bir durum olmasına rağmen ABD, Kanada, İngiltere’de olduğu gibi ülkemizde de ilk doğum yaşı ileri yaşlara doğru kaymakta olup, 30 yaş üzeri çocuk sahibi olan kadınların oranları son verilere göre artış göstermektedir (26, 40). Bu durumda kadınların toplumun verdiği annelik rolünü içselleştirdikleri ve bir yandan anne olmak isterken diğer yandan kariyer hedeflerinden de vazgeçmek istemediklerinin de göstergesi olarak ifade edilebilir (42-44).

Toplumda aynı zamanda bireylerin yetişkin olarak kabul görmesinde bir gereklilik olarak görülen evlilik, çocuk sahibi olmak gibi özel konuların zamanlamalarına dair ortak fikirler mevcuttur (29, 45, 46). Hangi yaşta, ne zaman evlenilmesi gerektiği, evlendikten sonra ne zaman çocuk yapılması gerektiğine dair yakın çevreden başlamak üzere toplumda konuşulan belirli zamanlamalar yer almaktadır (28). Ancak bireylerin fiziksel, sosyal, psikolojik veya ekonomik olmak üzere her yönden hazır

olması ve kendi iradesiyle istemesi gerektiği genellikle atlanmaktadır. Erken yaşta evlilik ve çocuk sahibi olan kadınlar incelendiğinde çoğunlukla bu kadınların eğitim seviyesi düşük, ekonomik özgürlüğü kısıtlı olan, çalışma hayatında aktif olmayan ve kırsal kesimde yaşayan kadınların yer aldığı görülmektedir (25,26,47,48). Yapılan çalışmalarda erken yaşta çocuk sahibi olan kadınların depresyon (20, 49,50), anksiyete (51), yaşam doyumu (52), travma sonrası stres bozukluğu (29), kişisel kontrol algısı (49) gibi parametrelerde olumsuz sonuçlara sahip olduğu belirtilmektedir. Bunun aksi yönde çocuk sahibi olma yaşı daha geç yaşta olan kadınların değerlendirme sonuçları daha pozitif yönde elde edilmiştir (28, 51). Annelik rolü ve kadının yaşı arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada 18-23 yaş arası kadınların, 24-29 yaş arası kadınlara göre annelik memnuniyetlerinin daha düşük ve annelik rolünü kabullenmelerinin daha zor olduğu (53), başka bir çalışmada da yine daha küçük yaş grubunda olan kadınların annelik memnuniyet ölçümlerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir (54). Birçok çalışma erken yaşta çocuk sahibi olmanın olumsuz etkilerinden bahsederken (20, 29, 49-52); Pekel Uludağlı ve Akbaş (42)'in çalışmasında, bu rolleri geç üstlenen kişilerin de iyilik halinin düşük olduğunu belirtilmiştir.

Dünya genelinde, ileri yaş gebelik konusu tartışılmakla birlikte, ileri yaş gebelik özellikle gelir seviyesi yüksek ve orta seviyeli ülkelerde artarak devam eden bir tercih halini almaktadır. Kadınlar arasında artan eğitim seviyesi ve kariyer planlamalarının yanı sıra gelişen yardımcı üreme tekniklerinin varlığı da kadınların çocuk sahibi olma yaşını ileri yaşlara ertelemelerinde etken olarak görülmektedir (55). Literatürde ileri yaş gebeliğinin maternal ve fetal sağlık sonuçları açısından tartışmalar devam etmektedir (56, 57). Geçirdiğimiz son 20-30 yıllık döneme kadar ileri yaş gebelikler için genellikle anneyenidoğan sağlığını olumsuz etkileyecek durumlardan bahsedilmiştir. Fakat son yıllarda yapılan çalışmalara göre yeterli antenatal ve neonatal bakım sağlandığı takdirde bu riskin genç yaş gebelikleriyle eşit seviyeye indirilebileceği belirtilmektedir (58-60). Niessen ve ark. (61)'nin yaptığı çalışmada, eğitim seviyesi yüksek kadınların çocuk sahibi olmak için daha ileri yaşları tercih ettiklerini ancak bilgi düzeyleri yüksek olduğu için geç yaşta gebeliğin getireceği tüm risklere hâkim olduklarını; hâkim oldukları bu bilgilerden dolayı da psikososyal iyilik hallerinin olumsuz etkilendiğini belirtmiştir.

Ülkemizde yaygın olmamakla birlikte, yurt dışında yapılan çalışmalar ileri yaş gebeliklerinde kadınların ruh haline, hazır oluştuklarına ve ilerleyen zamanlarda çocuğa sosyal hayatında sağlayacağı avantaj ve dezavantajlara odaklanmış durumdadır (5,55,62). İleri yaşta gebelik yaşayan kadınlar annelik rolüne uyum sağlamakta zorlanmakta (62), çevreden gelen bencillik-sorumsuzluk

gibi suçlamalardan dolayı olumsuz etkilenmektedir (5). Bununla birlikte kadınların ileri yaşta gebelik yaşamaları kadınlara olgunluk sağlamakta, anneliğe hazır oluşluk ve öznel iyilik halleri genç yaş grubundaki annelere göre daha yüksek olabilmektedir (55). Aynı zamanda ileri yaş kadınlardan doğan çocukların eğitim seviyesi yüksek ve sosyo-ekonomik şartları daha iyi annelere sahip oldukları belirtilmektedir. Daha bilinçli ebeveynlere sahip olan çocukların daha iyi imkanlarla dünyaya geldikleri; dolayısıyla da birçok yönden avantaja sahip oldukları ifade edilmektedir (55, 63).

Çocuk sahibi olma beklentisinin en büyük dayanaklarından biri de kişilere mutluluk verdiği, yaşamlarına anlam ve huzur kattığı düşüncesidir. Pekel-Uludağlı (43)'nin yaptığı nitel çalışmada evlilik ve çocuk sahibi kadınların bekârlara göre psikolojik sağlıklarının daha iyi olduğu, Vanassche (64)'nin çalışmasında evli olanların evli olmayanlara göre mutluluk düzeyinin daha yüksek olduğu, Rimehaug ve Wallander'in (65) 30-49 yaş arası 24040 Norveçli kadın ile yaptığı çalışmada ise çocuk sahibi olan kadınların olmayanlara göre anksiyete ve depresyon düzeylerinin önemli ölçüde düşük olduğu ifade edilmiştir. Ünübal ve ark.(30)'nin çocuk sahibi olmak ve mutluluk arasındaki pozitif-negatif duygulanımları incelediği çalışmasında, tek çocuk sahibi olan kişilerin hiç çocuğu olmayan ve ikiden fazla çocuğu olan kişilere göre pozitif duygularında artış olduğu; hiç çocuğu olmayan kişilerin ise negatif duygularının en yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Uğur (41)'un yaptığı çalışmada özellikle iki çocuk sahibi olmak mutlulukla pozitif ilişkili bulunmuş olmakla birlikte, kadının mutluluğunun erkeğin mutluluğuna göre düşük kaldığı saptanmıştır. Uğur (66)'un yaptığı başka bir çalışmada ise kadının sahip olduğu çocuk sayısı ile kendi hayatını kontrol edemez olma durumu arasında pozitif yönde ilişki olduğunu belirlemiş olup, bu durum kadınların toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak diğer aile fertlerinden daha fazla emek ve zaman harcamasına bağlanmıştır. Bu çalışmalara göre çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar çocuk sahibi olduğunda gerçekten mutlu ve olumlu psikolojik gelişmeler yaşamaktadır. Bununla birlikte, çocuk sayısının artması ve çocuk bakımı konusunda yeterli destek görmemesi de kadının hayatını olumsuz yönde etkilemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kadınların çocuk sahibi olmayı isteme ve istememe nedenlerinin arka planını inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Sınırlı sayıdaki çalışmalar göstermektedir ki, yıllardır çocuk sahibi olma konusunda oluşturulan beklentiler kadının isteği dışında gerçekleştiğinde yaşamını negatif etkilemektedir. Bunun önüne geçebilmek uzun süreli bir değişim süreci gerektirmektedir.

Bunun yanı sıra çocuk sahibi olma konusunda kadınların düşüncelerini, toplum karşısında neler yaşadıklarını ve kendi iç dünyalarında neyi isteyip istemediklerini daha net anlamak için nitel araştırma yöntemlerini kullanarak derinlemesine görüşmeler yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Behjati-Ardakani Z, Navabakhsh M, Hosseini SH. Sociological study on the transformation of fertility and childbearing concept in Iran. *Journal Of Reproduction & Infertility*. 2017;18(1):153-161.
2. Kağıtçıbaşı Ç. Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel Psikoloji İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2013.
3. Burç P. E. Sosyo-kültürel açıdan annelik ve kısırlık: yerma ve ana hanım kız hanım tiyatro oyunlarının incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2017;19(40):13-24.
4. Boz İ, Özçetin E, Teskereci G. İnfertilitede anne olma: kuramsal bir analiz. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2018;10(4):506-521. Doi: 10.18863/pgy.382342.
5. Salman Yıkılmış M. Pronatalist kültürde anne olmamak. *Fe Dergi*. 2018;10(2):84-97.
6. Boz I, Okumus H. The "everything about the existence" experiences of Turkish women with infertility: solicited diaries in qualitative research. *J Nurs Res*. 2017;25:268-275.
7. Wollstonecraft M. Kadın haklarının gerekçelendirilmesi. Çev. Deniz Hakyemez. 4. Basım. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.
8. Çınpolat S. Yahudilikte çocuk sahibii olma ve çoğalmanın yerii ve önemii. *Dini Araştırmalar*. 2017;20(51 (19-06-2017)):137-152.
9. Yılmaz B. (Dini içerikli) Halk anlatılarında ebeveynin evlat sevgisi ile imtihanı. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*. 2016;1(1):1-9.
10. Yao H, Chan CHY, Chan CLW. Childbearing importance: a qualitative study of women with infertility in China. *Research In Nursing & Health*. 2018;41(1):69-77.
11. Adams J. Why do women want children? The case of Hong Kong, China: A lowest-low fertility context. *Marriage & Family Review*. 2016;52(7):632-653.
12. Kağıtçıbaşı Ç, Ataca B. Value of children, family change, and implications for the care of the elderly. *Cross-Cultural Research*. 2015;49(4):374-392.
13. Kasapoğlu A. Aile sosyolojisi: Sosyolojik yaklaşımlar temelinde aile kuramları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları., 2015.
14. Sezgin H, Hocaoğlu Ç. İnfertilitenin psikiyatrik yönü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2014;6(2):165-184.
15. Matias M, Fontaine AM. Intentions to have a child: A couple-based process. *Family Relations*. 2017;66:231-243.
16. Aluş Y, Selçukkaya S. Türk ailesinde mutluluk algısı ve değerleri. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*. 2015;1(2):151-175.
17. Donath O. "Choosing motherhood? Agency and regret within reproduction and mothering retrospective accounts," *Women's Studies International Forum*. 2015;53:200-209.
18. Peterson H. "Fifty shades of freedom: voluntary childlessness as women's ultimate liberation" *Women's Studies International Forum*. 2015;53:182-191.
19. Worldvaluessurvey.org [homepage on the Internet]. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat.: World Values Survey Round Seven- Country-Pooled Datafile Version [cited 14 February 2022]. Erişim adresi : www.worldvaluessurvey.org/
20. Carlson D. Explaining the curvilinear relationship between age at first birth and depression among women. *Social Science & Medicine*. 2011;72(4):494-503. https://doi: 10.1016/j.socscimed.2010.12.001
21. Kır İ, Bülbül Ö. İslahiye ilçesinde boşanma olgusu üzerine sosyolojik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2012;9(2):99-122.
22. Erkut Z, Balcı S, Yıldız S. Tarihsel süreç içinde çocuk. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*. 2017;2(3):17-28.
23. Güçük S, Arca ŞG, Akan Z, Arca V, Alkan S. Van ilindeki çok eşlilik oranları ve etkileyen faktörler: kesitsel çalışma. *Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*. 2010;21(3):127-133.
24. Karakaya E, Coşkun AM, Özerdoğan N, Yakıt E. Suriyeli mülteci kadınların doğurganlık özellikleri ve etkileyen faktörler: Kalitatif Bir Çalışma. *Journal Of International Social Research*. 2017;10(48):417-428.
25. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. "2018 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması". Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve Tübitak, Ankara, Türkiye. 2018.
26. Tuik.gov.tr [İnternet ana sayfası]. Doğum istatistikleri, 2020 [Güncellenme Tarihi: 18 Mayıs 2021/ Erişim tarihi: 28.06.2021]. Available from: www.tuik.gov.tr
27. Gaunt R, Scott J. Gender differences in identities and their sociostructural correlates: How gendered lives shape parental and work identities. *Journal of Family Issues*. 2017;38(13):1852-1877. https://doi.org/10.1177/0192513X16629182
28. Guedes M, Canavarro MC. Perceptions of influencing factors and satisfaction with the timing of first childbirth among women of advanced age and their partners. *Journal of Family Issues*. 2016;37(13):1797-1816
29. Tabet M, Flick LH, Cook CA, Xian H, Chang JJ. Age at first birth and psychiatric disorders in low-income pregnant women. *Journal of Women's Health*. 2016;25(8):810-817.
30. Ünübol H, Sunar M, Sayar GH. Kadınlarda çocuk sayısı ile pozitif negatif duygular arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*. 2020;2(1):35-40.
31. Sever, M. "Kadınlık, annelik, gönüllü çocuksuzluk: Elisabeth Badinter'den Kadınlık mı Annelik mi?, Tina Miller'dan Annelik Duygusu: Mitler ve deneyimler ve Corinne Maier'den No Kid üzerinden bir karşılaştırmalı okuma çalışması" *Fe Dergi*. 2015;7(2),71-86.
32. Kırca N, Pasinlioğlu T. İnfertilite tedavisinde karşılaşılan psikososyal sorunlar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry*. 2013;2:162-78.
33. Karaca A, Ünsal G. İnfertil kadınların infertiliteye bağlı yaşadıkları stres düzeyi ve etkileyen faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2015;12(2):126-32.
34. Lakatos E, Szabó GF, Szigeti J, Balog P. Relationships between psychological well-being, lifestyle factors and fertility. *Orv Hetil*. 2015;156(12):483-92.
35. Maroufizadeh S, Karimi E, Vesali S, Omani Samani R. Anxiety and depression after failure of assisted reproductive treatment among patients experiencing infertility. *International Journal Of Gynecology & Obstetrics*. 2015;130(3):253-6.
36. Çavuşoğlu İ. İnfertilite tedavileri sonrası gebe kalan kadınların yaşam kalitesi ve depresyon durumlarının incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, Haliç Üniversitesi, 2015.
37. Ünal S, Kargın M, Akyüz A. İnfertil kadınları psikolojik olarak etkileyen faktörler. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2010;9:481-486.
38. Öztürk R, Herbell K, Morton J & Bloom T. "The worst time of my life": Treatment-related stress and unmet needs of women living with infertility. *Journal of community psychology*. 2021;49(5):1121-1133. https://doi.org/10.1002/jcop.22527
39. Boivin J, Vassena R, Costa M, Vegni E, Dixon M, Collura MB, ... & Domar A. Tailored support may be required to reduce the impact of the infertility journey on mental health, relationships and daily lives of infertile patients and partners to infertile patients. *Reproductive BioMedicine Online*. 3 February 2022. https://doi.org/10.1016/j.rbmo.2022.01.015
40. Rich S, Taket A, Graham M, Shelley J. 'Unnatural', 'unwomanly', 'uncreditable' and 'undervalued': the significance of being a childless woman in Australian society. *Gender Issues*. 2011;28:226-247.
41. Ugur ZB. Does having children bring life satisfaction in Europe?. *Journal of Happiness Studies*. 2020;21(4):1385-1406.
42. Pekel Uludağlı N, Akbaş G. Evlilik ile çocuk sahibi olmaya ilişkin sosyal saat algısı ve evlilik doyumu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 2019a;19(42):183-219.
43. Pekel Uludağlı N. Psikolojik sağlık açısından yetişkin olma/ becoming adult from the perspective of psychological health. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2017;9(3):263.
44. Gaunt R, Scott J. Gender differences in identities and their sociostructural correlates: How gendered lives shape parental and work identities. *Journal of Family Issues*. 2017;38(13):1852-1877.

45. Pekel Uludağlı N, Akbaş G. Young adults' perceptions of social clock and adulthood roles in the Turkish population. *Journal of Adult Development*. 2019b;26(2):105-115.
46. Karacan E. Timing of parenthood and generativity development: an examination of age and gender effects in turkish sample. *J Adult Dev*. 2014;21:207-215.
47. Aslan, B. Psikoloji penceresinden erken yaşta evlendirilen kız çocukları. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2019;22(43):43-55.
48. Tuğrul YG. Erken yaşta evlendirilen kadınların evlilik süreçleri, deneyimleri ve sonraki yaşamları üzerine nitel bir çalışma. *Sosyoloji Notları*. 2018; 2(1):2-38.
49. Falci CD, Mortimer JT, Noel HJ. Parental timing and depressive symptoms in early adulthood. *Advances in Life Course Research*. 2010;15(1):1-10.
50. Malabarey OT, Balayla J, Klam SL vd. Pregnancies in young adolescent mothers: A population-based study on 37 million births. *JPediatrAdolescGynecol*. 2012;25:98.
51. McMahon CA, Boivin J, Gibson FL, Hammarberg K, Wynter K, Saunders D, Fisher J. Age at first birth, mode of conception and psychological wellbeing in pregnancy: findings from the parental age and transition to parenthood Australia (PATPA) study. *Human Reproduction*. 2011;26(6):1389-1398.
52. Casad BJ, Marcus- Newhall A, Nakawaki B, Kasabian A S, LeMaster J. Younger age at first childbirth predicts mothers' lower economic and psychological well-being later in life. *Journal of Family and Economic Issues*. 2012;33(4):421-435.
53. Erbay E, Topal S, Tiryaki Ö, Çınar N. Annelik deneyimi ile çocuk sevme düzeyi arasındaki ilişki ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2018;34(3):34-44.
54. Shrooti S, Mangala S, Nirmala P, vd. Perceived maternal role competence among the mothers attending immunization clinics of Dharan, Nepal. *Int J Community Based Nurs Midwifery*. 2016;4(2):100-106.
55. Goisis A, Remes H, Barclay K, Martikainen P, Myrskylä M. Advanced maternal age and the risk of low birth weight and preterm delivery: a within-family analysis using Finnish population registers. *American journal of epidemiology*. 2017;186(11):1219-1226.
56. Topcuoğlu S, Erçin S, Arman D, Gürsoy T, Karatekin G, Ovalı F. Adölesan veya ileri anne yaşı: yenidoğan için risk midir?: Tek bir merkezin retrospektif sonuçları (Is adolescent or advanced maternal age risky for newborn?: Retrospective results of a single center). *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*. 2014;45(3):131-135.
57. Tosun İ, Kavasoğlu A, Yücel N. Kırk yaş ve üzeri gebeliklerin riskleri: tersiyer bir merkezin 6 yıllık deneyimi. *Türkiye Klinikleri J Gynecol Obst*. 2014;24:141-146.
58. Sak S, Incebiyık A, Uyanıkoğlu H, Turp AB, Hilali NG, Sak ME. Tersiyer bir merkezde doğum yapan adolesan, reproduktif ve ileri yaş gebelerde obstetrik ve neonatal sonuçların karşılaştırılması. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*. 2017; 48(3):89-93.
59. Dietl A, Cupisti S, Beckmann MW, Schwab M, Zollner U. Pregnancy and obstetrical outcomes in women over 40 years of age. *Geburtsh Frauenheilk*. 2015;75:827-832.
60. Klemetti R, Gissler M, Sainio S. vd. Associations of maternal age with maternity care use and birth outcomes in primiparous women: a comparison of results in 1991 and 2008 in Finland. *BJOG*. 2014;121:356-362.
61. Niessen K, Werner-Bierwisch T, Metzger S, Sayn-Wittgenstein FZ. Motherhood at the age of 35 and over: the risk of advanced maternal age as perceived by women—a literature study. *Zeitschrift für Geburtshilfe und Neonatologie*. 2017;221(3):111-121.
62. Carolan M. The graying of the obstetric population: implications for the older mother. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*. 2003;32(1):19-27.
63. Barclay KJ, Myrskylä M. Advanced maternal age and offspring outcomes: causal effects and countervailing period trends (No. WP-2015-009). Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock, Germany. 2015.
64. Vanassche S, Swicegood G, Matthijs K. Marriage and children as a key to happiness? cross-national differences in the effects of marital status and children on well-being. *J Happiness Stud*. 2013;14:501-524.
65. Rimehaug T, Wallander J. Anxiety and depressive symptoms related to parenthood in a large Norwegian community sample: The HUNT2 study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 2010;45(7):713-721.
66. Ugur ZB. Türkiye'de kadın yoksulluğu ve yoksunluğu. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*. 2017;3(2):168-198.